

127 . Olteni | Comuna: Bodoc | Județ: Covasna | Punct: Cariera de nisip/Tag | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 63919.03

Perioade: Preistorie, Protoistorie, Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Preistorie, Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, La Tène, Epoca greacă, Epoca elenistică, Epoca migrațiilor

Tipuri sit: locuire, descoperire izolată, exploatare/carieră, obiect izolat

Categorii sit: Domestic, Religios, ritual și funerar, Neatribuit

Autori: Dan Lucian Buzea, Valerii Kavruk

Instituții: Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe

Raport

În toamna anului 2000, în zona carierei de nisip deschise de către firma DOMARKT la marginea de S a satului Olteni, comuna Bodoc, județul Covasna, au fost descoperite două situri arheologice. Primul dintre acestea (Situl A) ocupa terasa înaltă din dreapta Oltului și se întindea spre S pe lungime de circa 800 m, pe o fâșie de teren lată de 80 – 200 m limitată din V de DN 12 iar din E de calea ferată Brașov – Miercurea-Ciuc. Cel de-al doilea sit (Situl B) se află la V de DN 12 în fața sectorului nordic al sitului A, la marginea de S a unei cariere de nisip abandonate. Situl B cuprinde suprafața de circa 60 x 80 m. Ambele situri au fost afectate, situl A, în partea sa sudică – de exploatarea mai vechi de nisip, iar în partea estică de calea ferată Brașov – Miercurea-Ciuc, situl B a fost puternic afectat de vechea carieră de nisip și de DN 12.

În anii 2001 – 2005, conform unui contract de eliberare a terenului de sarcină arheologică încheiat între SC DOMARKT SRL și MCR, ambele situri au făcut obiectul unor săpături arheologice preventive. Cercetările efectuate în 2001 – 2005 pe suprafața de circa 15.000 mp în cadrul sitului A și respectiv 220 mp în cadrul sitului B, au scos la iveală 410 complexe arheologice datând din neolitic, epoca bronzului, laten dacic și perioada post-romană1.

Ambele se află în valea Oltului, la 10 km N de mun. Sfântu Gheorghe, de ambele părți ale DN-12, Brașov – Miercurea Ciuc. Pe partea stângă a Oltului sunt situați Munții Bodoc, ce au altitudini cuprinse între 800 și 1200 m.

Situl A, a fost descoperit de Valeriu Cavruc. Situl B a fost descoperit de Dan Buzea. Săpăturile de salvare au fost efectuate în perioada 2001–2005.

Principalul obiectiv al cercetării arheologice a fost eliberarea de sarcină arheologică a terenului în vederea exploatarea nisipului pentru construcții. În acest sens, s-au efectuat săpături arheologice pe suprafețe mari, urmărindu-se cercetarea startului de cultură și a complexelor arheologice.

Situl A

Cercetările arheologice din campania 2005 s-au desfășurat în zona carourilor A-O/35- 40; I-VII/35 – 40; A'- P'/29 – 40; P'- W'/35 – 40 pe o suprafață de 1.584 m². Au fost cercetate 42 gropi și o locuință.

Vestigiile culturii Noua. Au fost cercetate 12 gropi aparținând culturii Noua: Gr. 357, Gr. 358, Gr. 380, Gr. 363, Gr. 366, Gr. 381, Gr. 383, Gr. 385, Gr. 377, Gr. 378, Gr. 390 și Gr. 393. Ele au fost surprinse la nivelul solului steril, la adâncimea cuprinsă între 0,4 – 0,6 m. De cele mai multe ori au forma de clopot, cu diametrul la gură între 0,60 și 1,40 m.

Umplutura gropilor constă de cele mai multe ori din pământ negru pigmentat cu resturi de lemn și lut ars în partea superioară, mai adânc umplutura devenea mai tasată, iar spre fund – nisipoasă; aproape de fund

apărea stratul de cenușă gros de până la cca. 0,2 m. Adâncimea maximă a gropilor era de 1,8–1,9 m, de la suprafața terenului actual. Materialul arheologic descoperit în umplutura acestor gropi este format din fragmente de vase ceramice, obiecte din lut ars, piatră, os, corn și bronz caracteristice culturii Noua. În unele gropi au fost descoperite aglomerări de fragmente ale unor recipiente de dimensiuni foarte mari cu pereții groși care, după toate probabilitățile, au fost folosite pentru evaporarea sării (în apropierea așezării există un izvor de apă sărată).

Complexele din Latene-ul dacic, sec. V-III a.Chr.

Locuința 9 a fost descoperită în carourile R'-T'/37-40, la adâncimea de 0,35–0,4 m de la suprafața terenului. Partea păstrată a locuinței a fost adâncită în solul steril (lut galben). Ea avea forma aproximativ ovală (6,5 x 4,3 m), pereții verticali și fundul orizontal și drept. Locuința a fost adâncită în solul steril până la adâncimea de 0,55 – 0,65 m de la suprafața terenului actual. În jurul gropii locuinței, în solul steril, au fost identificate 4 gropi de stâlp care, după toate probabilitățile, sprijineau pereții părții de sus a locuinței. În mijlocul locuinței a fost identificată o altă groapă de stâlp. Pe fundul locuinței, pe axul lung al acesteia, se aflau două vetre, ambele formate din lipitura de lut în amestec cu nisip aplicate direct pe sol și având forme ovale. Prima, cea din colțul nord-vestic, vatra 1 (0,4 x 0,3 m), s-a păstrat fragmentar și avea suprafața netezită, cea de-a doua, vatra 2, (0,9 x 0,6 m), se afla în centrul locuinței ușor adâncit (cu cca. 0,1 m) și avea suprafața bine netezită.

Umplutura gropii locuinței a fost formată din pământ de culoare brun-negricioasă, pigmentat cu fragmente de lemn și lut ars, acestea din urmă reprezentând probabil resturi ale părții construcției de deasupra terenului. Având în vedere că în perimetrul și alături de groapa locuinței nu au fost descoperite resturi în situ ale unei construcții de suprafață, iar groapa locuinței a fost puțin adâncă, admitem că partea sa superioară a fost construită din materiale perisabile (lemn, paie etc.) și a fost lutuită.

În partea superioară a umpluturii complexului au fost descoperite mai multe vase ceramice sparte, fragmente ceramice izolate, fusaiole și pietre neprelucrate.

Dintre vasele ceramice descoperite în locuință menționăm următoarele:

Pahar (H = 52 mm). A fost lucrat din argilă în amestec cu nisip fin și modelat manual, bine netezit, ars oxidant, de formă bitronconică cu gura dreaptă, gâtul scurt, corpul bitronconic și fundul plat. Nr.inv. 12579.

Borcan (H = 95 mm). A fost lucrat din argilă în amestec cu pietricele și modelat cu mână având exteriorul ușor netezit. Are forma cilindrică cu pereții ușor bombați, fundul plat, buza dreaptă ușor invazată cu marginea rotunjită. Sub gură a fost ornamentat cu un șir orizontal de proeminente alungite, iar în zona diametrului maxim a fost aplicat un buton tronconic. Ars oxidant. În urma arderii secundare, o mică parte din buză a fost deformată. Nr. inv. 12583.

Cană (H = 138 mm). A fost lucrată din argilă în amestec cu pietricele și cioburi pisate, modelată manual, cu ambele fețe bine netezite. Are corpul bitronconic și fundul plat, gâtul îngust și înalt, buza ușor evazată cu marginea rotunjită. De marginea buzei și zona diametrului maxim a corpului este prinsă o toartă în bandă, verticală supraînălțată. Cana a fost arsă oxidant. Nr. inv. 12584.

Castron (H păstrată = 135 mm). A fost descoperit în partea sud-vestică a umpluturii locuinței. Lucrat din argilă în amestec cu pietricele, modelat cu mână, bine netezit. Corpul este format din partea inferioară tronconică și partea superioară cilindrică, la îmbinarea dintre acestea formându-se o muchie. De partea superioară a castronului este prinsă o toartă orizontală, relativ dreptunghiulară în secțiune. S-a păstrat în proporție de 30 – 40%. Castronul a fost ars oxidant. Nr. inv. 12593.

Oală (H păstrată = 145 mm) puternic fragmentată (se afla în curs de restaurare în momentul redactării acestui material). A fost lucrată din argilă în amestec cu nisip fin, modelată cu mână și bine netezită. S-a păstrat doar jumătatea superioară a recipientului. Vasul pare să fi avut corpul bitronconic și buza verticală înaltă cu marginea tăiată orizontal. În partea superioară păstrează urme de ardere secundară, o parte din buză fiind deformată. Nr. inv. 12592.

Pahar-borcan (H = 117 mm). Lucrat din argilă în amestec cu cioburi pisate și modelat cu mână. Are corpul bombat, fundul plat și buza înclinată spre interior. Suprafața bine netezită și arderea oxidantă. Nr. inv.

12582.

Oală (H = 155 mm). Lucrată din argilă în amestec cu pietricele și nisip fin, modelată cu mâna. S-a păstrat circa 70% din recipient. Are corp globular, fund plat, gât cilindric înalt, buza ușor evazată cu marginea subțiată și rotunjită. De gât și corp au fost prinse două toarte verticale, rectangulare în secțiune. Suprafața bine netezită. Arderea oxidantă. Nr. inv. 12594.

Borcan (H = 130 mm). Lucrat din lut în amestec cu pietricele, modelat cu mâna, are exteriorul aspru. Recipientul are forma aproximativ cilindrică cu pereții ușor arcuiți spre exterior. Sub buză verticală, vasul a fost ornamentat cu un brâu alveolar care, în cel puțin două locuri, este întrerupt de proeminențe semicirculare dispuse orizontal. Nr. inv. 12637.

În partea sudică a umpluturii gropii locuinței au fost descoperite câteva fusaiole.

În partea sa sudică, locuința a secționat două gropi aparținând culturii Noua: Gr. 363 și Gr. 366. La rândul-i, groapa locuinței a fost perforată în partea sa sud-estică de o groapă din perioada post-romană (Gr. 365).

Complexe din perioada post-romană, Sec. IV. Au fost cercetate 8 gropi menajere: Gr. 356, Gr. 359, Gr. 360, Gr. 361, Gr. 365, Gr. 382, Gr. 369 și Gr. 392.

Gropile cercetate au avut forma de sac, cu gura circulară sau ovală, pereții verticali sau arcuiți, fundul sferic sau orizontal. Gropile sunt adâncite între 0,30–2,60 m, în solul steril. Umplutura a fost compusă din pământ negru, rareori brun, tasat și greu de excavat, în amestec cu resturi de lemn și lut ars. Inventarul gropilor este reprezentat de ceramică lucrată cu mâna și la roată, pietre prelucrate, rășnițe, gresii, piese din os, sticlă, fier și oase de animale.

Complexe care nu au putut fi încadrate. 22 de gropi menajere (Gr. 351, Gr. 352, Gr. 353, Gr. 354, Gr. 355, Gr. 362, Gr. 384, Gr. 386, Gr. 364, Gr. 367, Gr. 368, Gr. 370, Gr. 371, Gr. 372, Gr. 373, Gr. 374, Gr. 375, Gr. 376, Gr. 379, Gr. 387, Gr. 389 și Gr. 391) fie din cauza inventarului atipic fie în lipsa oricăror elemente de datare, nu au putut fi încadrate. Ele aveau gura circulară sau ovală, pereții verticali, oblici sau arcuiți, fundul orizontal sau sferic. Umplutura lor a fost formată din pământ negru-marونیu tasat, mai rar nisipos, în amestec cu resturi mici de lemn carbonizat și lut ars.

Situl B

În urma cercetărilor anterioare aici s-au descoperit materiale arheologice ce datează din perioada neolitică caracteristică culturilor Boian, Precucuteni și Ceramicii Liniare cu note muzicale. În anul 2005 în situl B a fost cercetată suprafața de 220 m².

Stratul neolitic era gros de 0,2 și 0,8 m. La nivelul solului steril a fost depistat parțial conturul unui complex neolitic (?) de dimensiuni neobișnuit de mari având umplutura formată din pământ negru pigmentat cu resturi de lemn ars. În mijlocul acestui complex se observa o aglomerare de bolovani de piatră în amestec cu fragmente ceramice de factura neolitică. Partea nordică a acestui complex a fost secționată groapa unui mormânt dacic (M.1).

M. 1. Descoperit în c. I-H/4-5. Groapa funerară avea formă dreptunghiulară cu colțuri rotunjite (3 x 1 m, adâncimea 0,7 m de la nivelul terenului actual). Pereții coborau oblic spre fundul orizontal. Umplutura gropii era formată din pământ galben tasat în amestec cu pietricele. De-a lungul pereților lungi ale gropii se observau urmele unor bârne de lemn carbonizate in situ. Bârnelor aveau grosimi între 0,25–0,35 m. La adâncimea de 0,7 m, aproximativ în mijlocul complexului, 0,2–0,3 m deasupra fundului, au fost descoperite resturi de oase umane calcinate, probabil ale unui copil. Oasele au fost împrăștiate pe suprafața de circa 1 mp. În jurul lor se afla un sol galben nisipos, cu puține resturi de lemn ars. După ce groapa funerară a fost golită, pe fundul ei s-au observat două gropi de stâlp. Prima dintre acestea, gr. 1, a fost descoperită în partea nordică a gropii, ea avea gura circulară, pereții oblici coborând spre fundul sferic. Cealaltă groapă de stâlp (gr. 2) a fost descoperită în partea sudică a gropii funerare. Ea avea gura circulară și pereții oblici coborând spre fundul sferic. Umplutura gropilor de stâlp era formată din sol nisipos de culoare brun-gălbui.

În partea sudică a gropii funerare, la adâncimea de 0,65 m de la suprafața terenului actual, deasupra uneia dintre gropile de stâlp (gr. 2) a fost descoperită o strachină ceramică întreagă (cu gura în sus). Sub

aceasta se aflau fragmente de la un alt vas a cărui formă nu a putut fi reconstituită. Pe latura vestică a gropii se afla un fund de oală păstrat fragmentar, iar în partea nord-vestică au fost descoperite fragmente dintr-un vas mare de provizii.

Strachină (H = 75 mm). Lucrată din argilă în amestec cu nisip cu bobul mare și pietricele. A fost modelată cu mâna. Are fundul în forma de picior scurt cu marginea inelară („inelul” fundului fiind puternic tocit în urma utilizării). Corpul strachinei are forma tronconică, larg deschis. Partea superioară a strachinei are pereții verticali puțin înalți având marginea tăiată oblic spre interior. În partea superioară, sub marginea, pe laturile opuse, au fost aplicate două proeminente - „apucătoare”, ale căror capete au fost rupte în vechime. La jumătatea distanței dintre aceste proeminente, în puncte opuse, de la marginea gurii până la partea superioară a corpului, sunt aplicate două grupuri din câte trei linii oblice în relief. Ambele fețe ale strachinei au fost acoperite cu angobă și bine netezite. De remarcat că cele mai intense urme de folosire a strachinei se observă pe exteriorul și interiorul fundului. Aici angobă a fost distrusă prin frecare, astfel încât se observă interiorul pastei cu degresanți. În urma arderii reductante și uniforme, strachina a căpătat culoarea neagră pe ambele fețe și cenușie în spărtură. Nr. inv. 12718.

Sub strachină au fost descoperite fragmente de pereți ale unui vas lucrat din argilă în amestec cu pietricele, modelat cu mâna, ars oxidant, slab netezit. Nu s-a putut reconstitui forma.

Oală (fragmente) (H păstrată = 50 mm). Au fost descoperite la cca. 0,5 m N față de primele două vase. Vasul a fost lucrat din argilă în amestec cu nisip, pietricele și cioburi pisate. Modelat cu mâna. S-au găsit doar trei fragmente din partea inferioară: fundul plat cu marginea ușor ieșită în exterior și partea inferioară a corpului lărgindu-se spre sus. Vasul a fost ars oxidant, Nr. inv. 12734.

Vas cu corp bombat (fragmentat) (H păstrată = 226 mm). A fost descoperit în partea nord-vestică a gropii. Lucrat din argilă în amestec cu nisip, pietricele, cioburi pisate și resturi vegetale, modelat cu mâna. Partea superioară lipsește din vechime. Partea întregibilă are forma tronconică cu pereții arcuiți. S-a observat că vasul a fost folosit și după ce partea superioară s-a spart: spărtura orizontală a fost în mod intenționat îndreptată și netezită. În zona diametrului maxim a recipientului au fost aplicate două „apucătoare” semicirculare având la ambele capete laterale câte o mică proeminență. Exteriorul recipientului a fost bine netezit, iar interiorul este aspru. Ars reductant. Nr. inv. 12741.

Din suprafața cercetată în Situl B, au fost descoperite materiale ceramice atribuite culturilor Precucuteni I, Boian – Giulești precum și a Ceramicii Liniare cu note muzicale. Ceramica de tip Precucuteni I păstrează toate caracteristicile acestei faze, însă prezintă și elemente decorative de tip Boian. Din câte s-a putut constata, așezarea a fost distrusă în mare parte datorită lucrărilor de exploatare a nisipului, resturile de cultură materială păstrându-se pe o suprafață redusă, de aproximativ 80 x 60 m. La adâncimea de 0,8–1 m de la suprafața actuală a terenului, pe suprafața de 4 mp au fost descoperite urmele unei construcții din piatră ce va fi cercetată anul viitor.

Cultura Noua. Descoperirile aparținând culturii Noua de la Olteni Sud „Cariera de Nisip”, au analogii în așezarea de la Zoltan cercetată în anii 1996–2000, fiind una dintre cele mai ample cercetate stațiuni ale epocii bronzului din Transilvania, și cel mai reprezentativ pentru cultura Noua în această provincie. Prin suprafața foarte mare, numărul complexelor cercetate, situl de la Olteni Sud „Cariera de nisip” este unul dintre cele mai importante aparținând culturii Noua.

Latene-ul dacic din sec. V-III a.Chr. Este evident că se atestă existența unei comunități dacice în zonă, întrucât s-au descoperit toate categorii de vestigii caracteristice: locuință, trei gropi cu diverse utilități și un mormânt. Dacă avem în vedere puținele vestigii dacice descoperite, în comparație cu suprafața mare săpată, probabil avem de a face cu răzlețe gospodării răsfirate.

Cercetările au permis câteva observații privind modul de construcție a locuinței, a materialelor folosite și a instalațiilor de încălzit. Trebuie semnalată varietatea tipurilor de vase descoperite, ce acoperă o gamă largă din necesitățile unei familii.

Mormântul descoperit la cca. 300 m de celelalte complexe este, deocamdată, o descoperire singulară în Transilvania, mai ales prin modul de amenajare. Este, indubitabil, un mormânt dacic, întrucât are trăsăturile de rit, ritualuri și inventar caracteristice: este în apropierea unor complexe dacice, este incinerare în groapă,

toate vasele sunt tipic autohtone.

Deși s-a descoperit doar o locuință și trei gropi, este de remarcat numărul mare al vaselor ceramice și varietatea lor tipologică: vase de provizii, borcane și vase tronconice, castroane și străchini, vâscioare, oale și căni, toate modelate cu mâna. Decorul nu este prea variat, el rezumându-se la brâuri, alveolare sau nu, caneluri, proeminențe ondulate, incizii; pentru manevrarea recipientelor, în funcție de tip, s-au aplicat proeminențe, butoni ori toarte. Este de semnalat prezența unor castroane de tip lekané ori a cănilor ce imită forme grecești, recipiente tipice zonei Dunării de Jos. În ansamblu, sunt forme de vase caracteristice sec. V-III a.Chr, întâlnite atât în zona extracarpatică, cât și intracarpatică.

Vasele ceramice, toate modelate cu mâna, aparțin unor tipuri cu o datare largă, anume sec. V-III a. Chr. Dacă avem în vedere și brățara descoperită într-o groapă în anul 2004 alături de fragmente de vase similare cu celelalte tipuri de recipiente descoperite aici, atunci complexele de aici pot fi datate, cel mai probabil, în sec. IV a.Chr.

Deși s-au descoperit, deocamdată, puține vestigii, importanța lor este deosebită. Este cert faptul că sunt complexe ce au aparținut unei comunități autohtone, dacice. Inventarul tipic dacic și lipsa oricăror piese celtice sunt argumente serioase în acest sens. Așa după cum se cunoaște, vestigiile celtice se concentrează în anumite zone, în depresiunile din sud-estul Transilvaniei lipsind așezările și necropolele, ele concentrându-se în zona Bistriței.

Locuirea post-romană aproximativ sec. IV - V. La Olteni Sud – Cariera de Nisip, s-au descoperit locuințe de formă patrulateră (Loc. 3, 4, 5, 6 și 7) sau ovală (Loc. 1, 2, 8). Suprafața acestora nu depășește 20 – 25 m2. Majoritatea locuințelor descoperite la Olteni, aveau vetre de încălzit în interior.

Ceramica descoperită în umplutura locuințelor și a gropilor menajere este modelată la roată și cu mâna. Ceramica făcută la roată include două categorii: vase de categorie fină, de cele mai multe ori de culoare cenușie, gălbuie și rareori cărămizie și neagră, este bine arsă, vasele având pereții uniformi și uneori lustruiți; ceramică zgrunțuroasă, cu mult nisip și pietricele în compoziție, întâlnită la vasele mari de provizii; acestei categorii îi aparțin și vasele mari de provizii, cu marginile în forma de T, decorate uneori cu benzi de linii drepte și vălurite, așa-numitele Krausengefässe. Ceramica modelată cu mâna este lucrată din pastă în amestec cu mult nisip și pietricele, arsă mai prost, iar în cele mai multe cazuri, în gropi, ea a fost arsă secundar; cele mai caracteristice forme sunt vase-borcan, ornamentate cu benzi de linii incizate dispuse în valuri și la ceștile tronconice rareori decorate cu brâuri alveolare și împunsături.

În ceea ce privește locuirea din perioada post – romană, descoperirile sunt similare, într-o anumită măsură, cu cele ale culturii Sântana de Mureș – Cerneahov, însă există și o serie de elemente ce nu sunt caracteristice acesteia. Încadrarea culturală a acestor vestigii este încă sub semnul întrebării.

Informații suplimentare online

[Raportul 3451 din cronica.cimec.ro](http://raportul3451.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.mapserver.cimec.ro)
